

Srebrenica nije Aušvić

Šel Magnuson*

Očekivano, 8. juna, Međunarodni rezidualni mehanizam za krivične sudove u Hagu podržao je presudu Ratku Mladiću. Vest nije da je Mladić osuđen za genocid, već da je predsednica suda Priska Matimba Nijambe izdvojila mišljenje i prihvatila žalbu odbrane po svim tačkama, osim po jednoj. Detaljno raspravljajući o brojnim primerima, sudija Nijambe je istakla da je sud u velikom naporu napredovao pogrešno krivim zakonskim načelima i pravilima tribunala. Osnovani prigovor odbrane, kao i zapazanja osoblja UN i međunarodnih vojnih snaga, nisu uvaženi. Umesto toga, sud se oslanjao na svedo-

vati šest odsto, muslimani devet odsto, Srbi 17 procenata i Jevreji 77 odsto. Ovi podaci pokazuju da je Haški tribunal doprineo obezbeđivanju Holokausta i drugih genocida. U tim slučajevima reč je o ukupnoj stopi smrtnosti od 50 do 60 posto ili više. U ovom evropskom zemljama je ubijeno 90 posto Jevreja. Ono što se dogodilo u Bosni na 1992. do 1995. godine nije ni približno tome i, prema tome, ne predstavlja isti fenomen.

Pre suđenja u Hagu ni naučnici ni pravici nisu mogli ni zamisliti da bi pojedinačni masakri bili definisani kao genocid. Tu ideju je formulisao Mahmud Šerif Basioni, američki profesor prava, koji je sčinio studiju o nasilju u Bosni, a koji je predstavljala osnovu za rad tribunala. Basioni je pred američkim Kongresom rekao da, prema konvenciji o genocidu, u Bosni nije počinjen genocid,

Ako se ispituju, jasno je da se presude o genocidu ne zasnivaju na formulaciji i značenju konvencije „uništavanje grupe... u celini ili delimično“. Srebrenica je definisana kao slučaj istrebljavanja (tj. masovnog ubistva na ubijanje, što zajedno s deportacijom predstavlja genocid. Akutelnja presuda samo pominje da su ubijene „civilne“ muškarci.

Genocid se generalno doživljavao kao najgori zločin i on se intuitivno koncentrisao na počinjenje nasilja i patnju žrtava. Međutim, nije prirodno da li je počinjen genocid, već njegova svrha. Ono što je specifično za genocid jeste da je zločin usmeren na kolektiv, a ne na pojedince. Fokus nije na patnji žrtvi, već na uništavanju etničke ili verske grupe. To se dogodilo Jevrejima u Evropi 1941–1945, ali se nije dogodilo na Balkanu 1991–1999. Tarditi da iznose istorijske

Pre suđenja u Hagu ni naučnici ni pravici nisu mogli ni zamisliti da bi pojedinačni masakri bili definisani kao genocid. Tu ideju je formulisao Mahmud Šerif Basioni, američki profesor prava, koji je sčinio studiju o nasilju u Bosni, a koja je predstavljala osnovu za rad tribunala

Ono što se dogodilo je užasno, ali bosnjačkom narodu, za razliku od Jevreja, nije pretilo uništenje. Ako napustimo formulacije i smisao Konvencije o genocidu, neizbežno ćemo doći u situaciju da se ubistvo evropskih Jevreja relativizuje, što je suprotno moralu i intelektualnom poštenju. U svojoj tradiciji, Srebrenica nije isto što i Aušvić.

”

Basioni je pred američkim Kongresom rekao da, prema Konvenciji o genocidu, u Bosni nije počinjen genocid, ali da bi se situacija mogla promeniti ako se zauzme „progresivan“ stav koji „dovodila“ lokalni genocid

ke koji su, da bi sami izbegli optužnicu za genocid, svedočili u korist tužilaštva. Dalje, sud je zanemario činjenicu da su UN zagovarale evakuaciju žena i dece iz Srebrenice, i da su, prema demografskom stručnjaku tribunala, 70 odsto muškaraca bili registrovani kao vojnici. Nijambe je zaključila da bi trebalo sprovesti novo suđenje.

Podjednako su zanimljivi razlozi kojima je sud odbacio prave tužioca da se genocid, osim u Srebrenici, dogodio u šest opština početkom rata. Sud naglašava da je samo između 0,5 i 2,4 procenta muslimanskog stanovništva u Bosni živelo na tim područjima, što ne čini „znatčan“ udeo stanovništva. Tužilac, opet, ističe da su muslimani iz Srebrenice činili dva odsto svih muslimana u zemlji, što je poređenje koje, isključujući, dovodi u pitanje optužbe za masakre u Srebrenici kao genocid. Način, i tužilaštvo i sudije pozivaju se na udeo muslimanskog stanovništva u tim opštinama, a ne na procenu ubijenih muslimana, što bi bilo relevantno prema Konvenciji o genocidu.

Tokom bosanskog rata život je izgubilo 3,4 odsto muslimana. To se može porediti s brojem bosanskih žrtava u Drugom svetskom ratu: Hre-

Sudija Priska Matimba Nijambe

ani da bi se situacija mogla promeniti ako se zauzme „progresivan“ stav koji dovodila „lokalni“ genocid. Bez uticaja Srednjoameričkih Država, ova dva mesta obrazložila ne bi se pojavila u Hagu, gde je, pored toga, primenjena anglosaksonska pravna tradicija, strana evropskom pravu (npr. pregovori o vrsti optužnice i smanjenje kazni u zamenu za svedočenje).

činjenica predstavlja nedostatak poštovanja prema žrtvama i njihovim porodicama istraženo je. Nema sumnje da su se ratovi u bivšoj Jugoslaviji vodili s velikom okrutnošću i da su muslimani u Bosni pogođeni jače od svojih srpskih i hrvatskih sunarodnika. Od 39.000 civilnih žrtava tokom skoro četiri godine rata 33.000, ili 84 posto, bili su Bošnjaci.

Komesar EU Džidei Reinšer je žali da kažnjava one koji „negiraju genocid“. U Švajcarskoj se pretpostavljalo (u aprilu 2021) da je mislio na Holokaust, što nije slučaj. Osnovna odluka EU se odnosi na slučajeve poput Srebrenice, a takav zakon bi bio u suprotnosti sa slobodnim istraživanjem i demokratskim principima. © *Profesor Univerziteta Utsala, Švedska

Srebrenica nije Aušvić

Šel Magnuson *

Očekivano, 8. juna, Međunarodni rezidualni mehanizam za krivične sudove u Hagu podržao je presudu Ratku Mladiću. Vest nije da je Mladić osuđen za genocid, već da je predsednica suda Priska Matimba Nijambe izdvojila mišljenje i prihvatila žalbu odbrane po svim tačkama, osim po jednoj. Detaljno raspravljajući o brojnim primerima, sudija Nijambe je istakla da je sud u nekoliko navrata pogrešio kršeći zakonska načela i pravila Tribunala. Osnovani prigovor odbrane, kao i zapazanja osoblja UN i međunarodnih vojnih snaga, nisu uvaženi. Umesto toga, sud se oslanjao na svedoke koji su, da bi sami izbegli optužnicu za genocid, svedočili u korist tužilaštva. Dalje, sud je zanemario činjenicu da su UN zagovarale evakuaciju žena i dece iz Srebrenice, i da su, prema demografskom stručnjaku Tribunala, 70% muškaraca bili registrovani kao vojnici. Nijambe je zaključila da bi trebalo sprovesti novo suđenje.

Podjednako su zanimljivi razlozi kojima je sud odbacio tvrdnju tužioca da se genocid, osim u Srebrenici, dogodio u šest opština početkom rata. Sud naglašava da je samo između 0,5 i 2,4

procenta muslimanskog stanovništva u Bosni živelo na tim područjima, što ne čini 'značajan' udeo stanovništva. Tužilac, opet, ističe da su muslimani iz Srebrenice činili 2 odsto svih muslimana u zemlji, što je poređenje koje, nenameravano, dovodi u pitanje označavanje masakra u Srebrenici kao genocid. Inače, i tužioci i sudije pozivaju se na udeo muslimanskog stanovništva u tim opštinama, a ne na procenat ubijenih muslimana, što bi bilo relevantno prema Konvenciji o genocidu.

Tokom bosanskog rata život je izgubilo 3,4 odsto muslimana. To se može porediti sa brojem bosanskih žrtava u Drugom svetskom ratu: Hrvati 6%, Muslimani 9%, Srbi 17% i Jevreji 77%. Ovi podaci pokazuju da je Haški tribunal doprineo obezvređivanju holokausta i drugih genocida. U tim slučajevima, reč je o ukupnoj stopi smrtnosti od 50-60 posto, ili više. U nekim evropskim zemljama je ubijeno 90% Jevreja. Ono što se dogodilo u Bosni od 1992. do 1995. godine nije ni približno tome i, prema tome, ne predstavlja isti fenomen.

Pre suđenja u Hagu, ni naučnici ni pravnici nisu mogli ni zamisliti da će pojedinačni masakri biti definisani kao genocid. Tu ideju je formulisao Mahmud Šerif Basoni, američki profesor prava, koji je sačinio studiju o nasilju u Bosni, koja je predstavljala osnovu za rad Tribunala. Basoni je pred američkim Kongresom rekao da, prema konvenciji o genocidu, u Bosni nije počinjen genocid, ali da bi se situacija mogla promeniti ako se zauzme "progresivan" stav koji dozvoljava "lokalni" genocid. Bez uticaja Sjedinjenih Država, ovakva vrsta obrazloženja ne bi se pojavila u Hagu, gde je, pored toga, primenjena anglosaksonska pravna tradicija, strana evropskom pravu (npr. pregovori o vrsti optužnice i smanjenje kazni u zamenu za svedočenje). Ako se ispituju, jasno je da se presude o genocidu ne zasnivaju na formulaciji i značenju Konvencije: „uništavanje grupe ... u celini ili delimično“. Srebrenica je definisana kao slučaj istrebljenja (tj. masovnog ubistva na uobičajenom jeziku), što zajedno sa deportacijom predstavlja genocid. Aktuelna presuda samo pominje da je ubijeno „hiljade“ muškaraca.

Genocid se generalno doživljava kao najgori zločin i mi se intuitivno koncentrišemo na počinjeno nasilje i patnju žrtava. Međutim, nije priroda dela ta koja određuje da li je počinjen genocid, već njegova svrha. Ono što je specifično za genocid je da je zločin usmeren na kolektiv, a ne na pojedince. Fokus nije na patnji ljudi, već na uništavanju etničke ili verske grupe. To se dogodilo Jevrejima u Evropi 1941–1945, ali se nije dogodilo na Balkanu 1991–1999. Tvrditi da iznošenje istorijskih činjenica predstavlja nedostatak poštovanja prema žrtvama i njihovim porodicama je neodrživo. Nema sumnje da su se ratovi u bivšoj Jugoslaviji vodili sa velikom okrutnošću i da su Muslimani u Bosni pogođeni jače od svojih srpskih i hrvatskih sunarodnika. Od 39.000 civilnih žrtava tokom skoro četiri godine rata, 33.000, ili 84 posto, bili su Bošnjaci. Ono što se dogodilo je užasno, ali bošnjačkom narodu, za razliku od Jevreja, nije pretilo uništenje. Ako napustimo formulacije i smisao Konvencije o genocidu, neizbežno ćemo doći u situaciju da se ubistvo evropskih Jevreja relativizuje, što je suprotno moralu i intelektualnom poštenju. U svoj svojoj tragediji, Srebrenica nije isto što i Aušvic.

Komesar EU Didije Reinders želi da kažnjava one koji "negiraju genocid". U Švedskoj se pretpostavljalo (u aprilu 2021) da je mislio na Holokaust, što nije slučaj. *Okvirna odluka* EU se odnosi na slučajeve poput Srebrenice, a takav zakon bi bio u suprotnosti sa slobodom istraživanja i demokratskim principima.

Politika, Subota 10 juli. *Pogledi*

*Šel Magnuson [Kjell Magnusson], Profesor Univerziteta Upsala, Švedska
[S engleskog preveo profesor dr Vladimir Vuletić]

<https://webshop.politika.rs/read/politika-10106/article/politika-38660/page/20.html>